

# Præsentation af kilde 10

## - Socialisten den 9. maj 1872

**Kildetype:** Avisartikel fra bladet *Socialisten* fra 9. maj 1872<sup>1</sup>

**Afsender:** *Socialisten* var Danmarks første arbejderavis. Avisen var den første informationskilde, der satte ord på arbejdernes undertrykkende arbejds- og boligvilkår. Bladet udkom første gang som ugeblad i juli 1871 som en videreudvikling af Pios *Socialistiske Blade*. I april 1872 begyndte *Socialisten* at udkomme som dagblad med Louis Pio som redaktør. Efter Pios fængsling, gik det tilbage for bladet. *Socialisten* udkom sidste gang i maj 1874, men genopstod dagen efter under navnet *Social-Demokraten*.

**Datering:** Artiklen er bragt i *Socialisten* den 9. maj 1872

**Kontekst:** Det er fire dage efter slaget på Fælled. Arbejderbevægelsens ledere er fængslet, og de konservative og regeringsloyale dagblade har i dagene op til og efter mødet på Fælled, beskrevet mødet og arbejderbevægelsens sag i kritiske vendinger.

**Kommentarer til kildetypen:** Aviser formidler nyheder til et forholdsvist bredt publikum i forhold til andre kildetyper. Aviser kan give et øjebliksbillede af, hvilke nyheder og sager, der på et bestemt tidspunkt har optaget et samfund. Som kildetype har aviser umiddelbart den fordel, at de er tidsmæssigt tæt på den begivenhed, de beskriver. Referaterne af begivenhedsforløbene er derfor ikke i udgangspunktet præget af eftertidens historiefortolkning og efterrationalisering af den pågældende begivenhed.

Omvendt skal man dog være opmærksom på, at ”kampen om den rette historiske udlægning” nogen gange begynder få dage efter, at en begivenhed har fundet sted, især hvis der er tale om en begivenhed, som i datiden tillagdes stor betydning af forskellige samfundsgrupper. Reflekter derfor over, hvad en avisartikel egentlig er kilde til; er det et referat af en sag skrevet samme dag, eller afspejler kilden i højere grad den første reaktion på og efterrationalisering af begivenheden hos en af de involverede parter i dagene efter? Man må nemlig ikke overse, at aviser traditionelt har haft et nært forhold til forskellige politiske fløje og samfundsklasser. Aviser har derfor ofte denne indbyggede tendens i større eller mindre grad.

---

<sup>1</sup> Artiklen er gengivet efter bogen *Kildekritisk Tekstsamling*, af Jørgen Fink mfl., JYSK SELSKAB FOR HISTORIE, 1. udgave, 3. oplag 1996

### **Fokuspunkter til kilden**

Hvordan fremstiller avisen begivenhederne på Fælleden, og hvordan stemmer avisens version af begivenhederne med Louis Pios version i sit brev til Engels (kilde 11)?

Beskriv artiklens tone og tendens vha. eksempler fra teksten.

Overvej, hvad målet med artiklen har været, herunder hvilken hensigt avisen har haft med at inddrage en udenlandsk vinkel på sagen.

Vurder om avisen er en god kilde til slaget på Fælleden, inddrag gerne begreber som tendens, datering og kildens genre. Overvej hvad artiklen også kan være kilde til.

## Artikel i Socialisten fra 9. maj 1872

### ET VÆDDEMAAL

Vi har i disse Dage været saa uheldige at vinde et Væddemaal.

Man beklager sig ellers ikke over at vinde, naar man vædder om noget, men i dette Tilfælde gør vi det med fuld Føje, og vi beklager det dybt, baade paa vor Friheds og hele det danske Folks vegne.

Sagen er den, at vi forleden traf en amerikansk Journalist, der var paa Gennemrejse til Sverrig. Han fortalte os blandt Andet, at det havde været hans Agt at fortsætte sin Rejse som i Lørdags, men at han nu havde besluttet at blive Søndag over, da han havde hørt, at der skulde afholdes et socialistisk Arbejdermøde her i Byen. I Begyndelsen glædede det os her at træffe en Mand, som interesserede sig for vor Sag, men da han sagde, at hans forlængede Ophold her greb forstyrrende ind i hans Rejseplan, udtalte vi som Overbevisning, at Mødet sikkert ville blive forbudt.

”Af hvilken Grund og af hvem?” spurgte han.

”Ih, naturligvis af Politidirektøren.”

”De har mig nok til Bedste, Højstærede,” sagde han, ”jeg ved dog, at de har Ytrings- og Forsamlingsfrihed her i Landet.”

”Ja, det staar rigtignok i Grundloven, men den er ikke skreven for Arbejderne, men for Storbørgerne. Arbejderne har ingen andre Rettigheder end at slide Øjnene ud af Hovedet for de Rige, 'de Dannede og de Lærde', som Orla Lehmann sagde, og derfor vil Politidirektøren ikke tillade dem at holde et Møde, hvorpaa der muligvis kunde blive Tale om at afkaste Aaget.”

”Men Pressen”, udbrød han forbavset, ”paataler den ikke en slig Uvilkaarlighed. Pressen maa jo altid være et Værn imod Forurettelse.”

Ja, den MAA gerne være det, men den ER det ikke. Storbørgerbladene har befalet Politidirektøren at forbyde Mødet, og han maa lystre Parolen. Det er Bladene, som har skaffet ham hans fede Embede, og for ikke atter at miste det, maa han være føjelig imod dem. Herregud, en Politidirektør er jo ogsaa et Menneske, som hver Dag skal have Kapuner og Trøfler paa Bordet.”

”Men selv om nu baade Pressen og Politiet modarbejder det omtalte Møde og altsaa gør sig skyldig i Attentat og Brud på Forfatningen, hvad siger FOLKET da dertil?”

”Folket? Ja, det siger Ingenting. Det danske Folk er et meget fredeligt Folk, som siger: bedre er det at tage Prygl end at give dem, og det løber derfor, saasnart det ser en Politibetjent eller en Husar. Man maa ikke sætte sig op imod sin Øvrighed, selv om den er nok saa vilkaarlig, nok saa hensynsløs, nok saa brutal og nok saa idiotisk, siger det, og derfor lader det sig roligt træde paa Nakken.”

”Aa, det er umuligt,” udbrød Amerikaneren halvt fornærmet; ”skulde det danske Folk, der har vakt Verdens Beundring for dets Tapperhed og Heltetmod, virkelig være saa krysteragtig, som De der siger, det er umuligt.”

”Nu vel, saa lad os vædde derom,” udbrød vi, og Tilbuddet blev straks modtaget. Der blev fastsat et lille Beløb som Præmie, og vi var, som sagt, saa uheldige at vinde. Vi skammer os oprigtig talt herover.

Som vi havde forudsagt, befalede Ploug og Kompagni Politidirektøren at forbyde Mødet, og han lystrede. Ved en Plakat (der er et Misfoster i stilistisk Henseende), der endte med den utilbørlige Betegnelse om Mødet, at det var ”ULOVLIGT”, forbødes det danske Arbejdere, trods Grundlovens Bud, at mødes ubevæbnede, og han dekretede en vilkaarlig Straf for Enhver, der vovede at sætte sin Fod på Fælled, uagtet denne ikke er hans, men Københavns Borgeres Ejendom. Og ikke nok hermed! For at der kunde blive et rigtigt stort Nummer, og for at der skulde blive, hvad man populært kalder ”Ballade”, blev der sat et Apparat i Bevægelse, som om hele København var i fuldt Oprør. Hovedvagten besattes af en stor Troppstyrke, og de gamle rustne Kanoner blev ladede; Artilleriet kørte op paa Eksercerpladsen, Husarerne indkaldtes fra Jægerborg, Politistavene blev halede op af Baglommen og Husarerne kommanderes ud paa Fælled for at holde Orden. Paa Tinghuset sad Politidirektøren bleg og bævende paa sin Kontorstol, (Morsomt er det at se Politidirektøren krybe saadan i Skjul, naar man hører, at Kronprinsen med sin Kone samtidigt aldeles ugenert gik paa Københavns Gader) hans dyrebare Person bevogtedes af Soldater med blankslebne Glavind<sup>2</sup>, ligesom Plougs ikke mindre kostbare Person bevogtedes af Artilleri paa Højbro Plads. Der var ikke et Menneske, som havde tænkt paa at gøre Optøjer, og hele Forestillingen, som Crone havde sat i Scene, var nær bleven til en storartet Fiasko, da til al Held og Lykke en Gadedreng kastede en Sten efter en Husar. Politidirektør Clausen, der var saa sjæleglad, fordi han havde faaet en Anledning til at sætte sig paa den høje Hest og vise den beundrende Hob sit paa Skydebanen surt erhvervede Ridderkors, bød nu Folket i

---

<sup>2</sup> Sværd eller sabel

Kongens og ”Lovens” Navn at gøre sig usynligt, og da det ikke gik ham raskt nok hermed, lod han sine Betjente og Husarer hugge ind paa Mængden (hvorved Flere blev lemlæstede, for hvilken Heltegerning han vel bliver Dannebrogsmænd). Fra nu af gik det varmt til! Politibetjentene havde faaet ”Blod paa Tanden”, det blev rødt for deres Øjne, og de forfulgte deres Sejr lige indtil Østerport, hvor Kagemadammens Beholdning blev fortæret. Paa ligene af hendes ”Grise” gik nu Clausens ”verwegene Jagd”<sup>3</sup> videre til Stationen i Kongensgade, hvor Politiet endelig styrtede ind. Og dermed var Oprøret forbi. Saasnart Politiet var forsvundet, genoprettedes straks Ordenen, og Enhver gik til Sit. Klokken 12 laa Etatsraaden i sine Edderdunsdyner og drømte sødt om Kommandørkors og Konferentsraadstitler, naar hans allernaadigste Konge kommer hjem.

Den næste Morgen mødte vi Amerikaneren, der betalte os den akkorderede<sup>4</sup> Sum. Han gjorde det med Glæde, da han nu havde Fyld nok til en Korrespondenceartikel til sit Hjem om Friheden eller rettere ”Ufriheden” i Danmark.

Vi er noget forlegne med Hensyn til Anvendelsen af Pengene, men vi tror nok, at vi beslutter os til at købe en Seng i Vartou<sup>5</sup> under Navn af ”Etatsraad Krones Familieseng.”

---

<sup>3</sup> dristige/dumdristige jagt

<sup>4</sup> aftalte

<sup>5</sup> Vartou var indtil 1934 en stiftelse for fattige, syge og gamle.